

O'QUVCHILARNING IJTIMOIIY MOSLASHISH JARAYONIDA MAKTAB AMALIYOTCHI PSIXOLOGINING MUHIM VAZIFALARI

Xolmetova Aziza Xasanovna

Toshkent viloyati Toshkent tumani 8-umumiy o'rta ta'lim maktabi psixologi

Annotasiya. Ijtimoiy moslashuv-bu shaxs o'zi faoliyat ko'rsatadigan jamiyat talablari va me'yorlariga moslashish jarayoni. 5-6-sinf o'quvchilari uchun bu davr rivojlanishda muhim ahamiyatga ega, chunki ular yangi ijtimoiy muhitlar, o'quv talablari va jamiyatdagi rollaridagi o'zgarishlarga duch kelishadi. Ushbu maqolada biz ushbu yosh oralig'idagi o'quvchilarning ijtimoiy moslashuvining xususiyatlarini ko'rib chiqamiz.

Kalit so'zlar: ijtimoiy moslashuv, moslashish xususiyatlari, psixososyal rivojlanish, ta'lim muhiti, maktab o'quvchilari o'rtasidagi o'zaro ta'sir, ijtimoiy ko'nikmalar, hissiy barqarorlik, o'z-o'zini hurmat qilish va o'zini o'zi qadrlash, agressiya.

KIRISH

O'rta boshlang'ich maktab davrida o'quvchilar jamiyatdagi rolini ongli ravishda anglay boshlaydilar. Ular turli xil ijtimoiy guruhlariga duch kelishadi: oila, maktab hamjamiyati, do'stlarva maktabdan tashqari dunyo. Ushbu jarayon ulardan ijtimoiy me'yorlar, qoidalar va umidlarni tushunishni va ushbu sohalarning har birida o'z o'rnini topish qobiliyatini talab qiladi. 10-12 yosh-bu bolalar yangi ijtimoiy aloqalar va ko'nikmalarni rivojlantirish zarurati bilan duch keladigan davr. Ular tengdoshlari bilan yanada murakkab munosabatlarni o'rnatishni boshlaydilar, yangi do'stlar topadilar va jamoada ishlashni o'rganadilar. Bu jarayon ularning ijtimoiy kompetentsiyasini va turli odamlar bilan muloqot qilish qobiliyatini shakllantirish uchun muhimdir.

O'rta maktabga o'tish bilan o'quvchilar yanada jiddiy o'quv topshiriqlari va talablariga duch kelishadi. Ular o'z vaqtlarini boshqarishni o'rganishlari, mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishlari va ortib borayotgan yukni engishlari kerak. Ushbu davr,

shuningdek, ulardan yangi o'qituvchilarga, o'qitish usullariga va umuman maktab muhitiga moslashishni talab qiladi.

5-6-sinf o'quvchilari o'zlarining hissiy kompetentsiyalarini rivojlantirish uchun faol ishlashadi. Ular o'zlarining his-tuyg'ularini tan olishni, ularning namoyon bo'lishini nazorat qilishni va turli vaziyatlarga samarali javob berishni o'rganadilar. Ijtimoiy moslashuvning bu jihati ularning empatiya qobiliyatini shakllantirishda va boshqalar bilan konstruktiv munosabatda bo'lishda muhim rol o'ynaydi. Ijtimoiy moslashuv jarayonida talabalar turli qiyinchiliklar va muvaffaqiyatsizliklarga duch kelishadi. Bu sinfdoshlar bilan ziddiyat, darsda muvaffaqiyatsizlik yoki oilaviy muhitda tushunmovchilik bo'lishi mumkin. Biroq, ushbu qiyinchiliklarni engish va ulardan saboq olish qobiliyati ularning ijtimoiy moslashuvi va rivojlanishida muhim rol o'ynaydi.

Bolalik va o'smirlik davrida ijtimoiy moslashuv shaxsni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. 5-6-sinf o'quvchilari rivojlanishning o'tish bosqichida, bu erda nafaqat bilimlarni faol o'zlashtirish, balki ijtimoiy sohadagi muhim o'zgarishlar ham sodir bo'ladi. Ushbu yoshdagi o'quvchilarning ijtimoiy moslashuvining xususiyatlari ularning jamiyatdagi to'liq o'zaro ta'sirini tushunish va qo'llab-quvvatlash uchun qiziqish uyg'otadi.

5-6-sinf o'quvchilari aloqa ko'nikmalarini faol rivojlantiradilar. Ular boshlang'ich maktabga qaraganda ancha murakkab ijtimoiy tuzilmalarga duch kelishadi. Shuni esda tutish kerakki, aloqa ko'nikmalarini shakllantirish maktab va maktabdan tashqari mashg'ulotlar doirasida amalga oshiriladi. Bu davrda ijtimoiy o'ziga xoslikning faol tuzilishi sodir bo'ladi. O'quvchilar jamoadagi rolini anglay boshlaydilar, o'zlari va boshqalar haqida g'oyalarni shakllantiradilar. Tengdoshlarning qadriyatlar va manfaatlarni shakllantirishga kuchli ta'siri mavjud. Ijtimoiy moslashuvning muhim jihati empatiyaning rivojlanishidir.

O'quvchilar tengdoshlarining his-tuyg'ulari va tajribalarini chuqurroq anglay boshlaydilar, bu esa yanada uyg'un munosabatlarni o'rnatishga yordam beradi. Ijtimoiy moslashuv jarayonida nizolar yuzaga keladi. Bu shaxsni shakllantirishning tabiiy bosqichidir. Talabalarga nizolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam berish,

diplomatiyani o'rgatish va boshqalarning nuqtai nazarini tushunish muhimdir. Oilaviy muhit va ta'lim jarayoni o'quvchilarning ijtimoiy moslashuvida muhim rol o'ynaydi. Ota-onalar bilan muloqot qilish, o'qituvchilarni qo'llab-quvvatlash va ijobiy ta'lim imidjini shakllantirish muvaffaqiyatli moslashishga yordam beradi.

O'qituvchilar ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish va sinfda psixologik qulaylikni saqlashga qaratilgan maxsus dasturlar va tadbirlarni yaratishi mumkin. Guruh loyihalaridagi o'zaro aloqalar jamoaviy ish ko'nikmalarini shakllantirishga, boshqa o'quvchilarning fikrlarini hurmat qilishga va mas'uliyatni taqsimlashga yordam beradi[4]. Maktab psixologlari ijtimoiy moslashishda qiynalayotgan o'quvchilarga individual yordam va maslahat berishlari mumkin. Kattaroq o'quvchilar yoki murabbiylar yangi boshlanuvchilarni maktab jamoasiga tezroq kirishga yordam berish orqali qo'llab-quvvatlashlari mumkin.

5-6 sinf o'quvchilarining ijtimoiy moslashuvi ularning rivojlanishining murakkab, ammo muhim bosqichidir. Ijtimoiy muhitning ta'siri, maktab jamoasi va kattalarni qo'llab-quvvatlash o'zaro ta'sirining ijobiy tajribasini shakllantirishda va jamiyatda muvaffaqiyatli moslashishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. O'qituvchilar, ota-onalar va psixologlar ushbu muhim hayot davrida o'quvchilarni qo'llab-quvvatlash va tushunishni ta'minlab, samarali ijtimoiy moslashuv uchun sharoit yaratish uchun birgalikda ishlashlari kerak.

XULOSA

5-6-sinf o'quvchilarining ijtimoiy moslashuvi murakkab va ko'p qirrali jarayon bo'lib, ulardan ijtimoiy ko'nikmalarni, hissiy kompetentsiyani va qiyinchiliklarni engish qobiliyatini rivojlantirishni talab qiladi. Bu jarayonda maktab va oilaning roli bebahodir, chunki ular bolalarning muvaffaqiyatli sotsializatsiyasi va zamonaviy jamiyatga moslashishi uchun sharoit yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Надеждин Д. С. и др. Особенности формирования психосоциальной адаптации учащихся 5-9-х классов общеобразовательных учреждений //Российский педиатрический журнал. – 2015. – Т. 18. – №. 2. – С. 18-22.

2. Хухлаева, Ольга. Тропинка к своему Я. Уроки психологии в средней школе (5–6 классы). Litres, 2017.
3. Махнач, А. В., and А. И. Лактионова. "Личностные и поведенческие характеристики подростков как фактор их жизнеспособности и социальной адаптации." Психологический журнал 34.5 (2013): 69-84.
4. Чванова, Е. А., И. А. Трапезникова, and Л. В. Голубицкая. "Взаимосвязь различных характеристик социальной адаптации обучающихся." Наука. Общество. Образование. 2019.
5. Internet materiallari